

MIRADOR

Cultura, malgrat tot

Els històrics Premis Octubre de l'Editorial Tres i Quatre podien renunciar, per les circumstàncies pandèmiques, al tradicional sopar, una de les grans festes de la cultura en català. Però no a seguir projectant els valors literaris i culturals en forma d'uns guardons que han arribat a la 49a edició. Aquesta és la crònica d'un lliurament atípic, un acte senzill que va conservar l'aura reivindicativa, amb la lectura d'una carta de Jordi Cuixart. I la voluntat de fer cultura en la nostra llengua. Malgrat tot.

Per *Xavier Aliaga* / @xavialiaga
Fotografies de *Prats i Camps*

El Saló d'Actes del Centre Octubre de Cultura Contemporània, amb l'aforament limitat per les restriccions anti-COVID-19, va ser el marc d'un acte necessàriament senzill, però en el qual no va faltar l'essència cultural i reivindicativa. L'actriu i presentadora Mireia Pérez va obrir la cerimònia recordant els "temps difícils que ens toca viure" en més d'un sentit. I va fer referència a la gala dels Octubre del 2019 suspesa en l'últim moment com a acte de protesta per la sentència del Tribunal Suprem que condemnava els promotors del referèndum català. Un acte substituït per un senzill lliurament en roda de premsa. Enguany, almenys, va

haver una xicoteta escenografia, amb els mitjans directament convocats a l'acte. Donant lloc a una certa solemnitat que, a falta d'ambient festiu, era d'agrair.

Es tractava en tot cas de la quarta vegada en mig segle que la cerimònia es veia afectada per alguna circumstància: les anteriors vegades, el 1982, per la pantanada de Tous, un desastre que va deixar un reguer de destrucció i 30 morts; el 1997, pel boicot del govern regit aleshores per Eduardo Zaplana, que va impedir la celebració en la Fira de Mostres. El que no ha faltat mai, tanmateix, és la substància literària i cultural, l'atorgament d'uns guardons que l'any vinent, esperem que, en un context més favorable, arribaran a la 50a edició. Mig segle d'existència.

Una llarga trajectòria que no seria possible sense la implicació pública i privada: Mireia Pérez va agrair la col·laboració de les institucions que fan possibles els guardons, en aquest cas la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana, la Diputació de València, la Universitat d'Alacant, la Conselleria de Presidència, Igualtat i Cultura del Govern balear, l'Institut d'Estudis Balearics, el Departament de Cultura de la Generalitat de Ca-

VENCEDORS. L'editor Eliseu Climent amb els guanyadors presents en l'acte, Ramon Ramon, Àlex Matas i Jordi Valls Pozo. A sota, la intervenció telemàtica del vencedor en l'apartat de teatre, el gironí Ferran Joanmiquel Pla.

talunya, la Diputació de Girona, la Diputació de Lleida i l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Pòrtic d'un dels primers moments emotius, amb el record de les figures de la nostra cultura desaparegudes aquests darrers mesos, l'escriptora Isabel-Clara Simó, l'activista Enric Tàrrega, l'escultor Joan Genovés, el dissenyador i dibuixant gràfic Lluís Juste de Nin, el crític d'art Arnau Puig o l'acadèmic especialitzat en Ramon Llull Jocelyn Nigel Hillgarth.

Un desgraciat 2020 en què també va faltar Francesc Sellés, assessor editorial durant molts anys de Tres i Quatre i, en els darrers temps, la persona que vetllava perquè aquesta revista mantinguera els seus alts estàndards de qualitat lingüística en la seua impagable tasca com a corrector d'EL TEMPS.

Els tributs i reconeixements formen part de l'essència dels guardons, la connexió amb el passat. Però la raó de ser dels Octubre és la projecció cultural des del present, la de les obres que, en uns mesos, arribaran a les prestatgeries. El primer dels guardons a ser lliurat fou el Pere Capellà de teatre. El dramaturg Ferran Joanmiquel Pla (Girona, 1975) va ser el guardonat amb l'obra *Tots els colors del blanc*, que aborda la temàtica del genocidi lingüístic inspirant-se en el poble samis de Lapònia. En nom del jurat, que havia estat format també per Cristina Clemente, Andreu Gomila i Aina Tur, Francesc Foguet va destacar el valor metafòric del text i la qualitat literària i teatral de l'obra, així com la "varietat de registres, del més líric al més col·loquial". Per motius personals, Joanmiquel no va poder estar present en l'acte, però va enviar un vídeo en el qual mostrava el seu agraïment i satisfacció, i va apuntar que l'obra responia a una idea que li rondava pel cap des de fa uns 20 anys, "escriure alguna vegada sobre una llengua que desapareix, que és també la desaparició d'una manera d'entendre la vida".

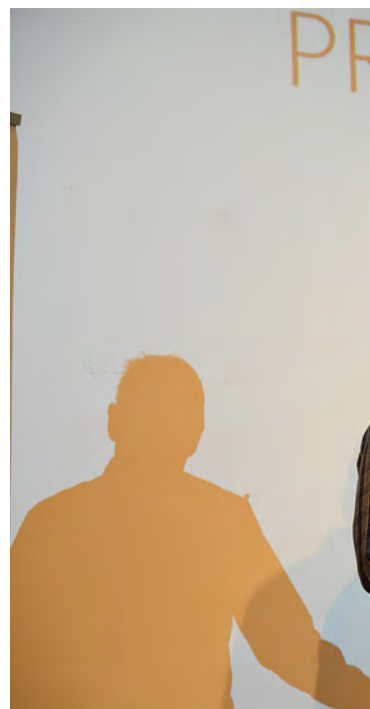
Visca Vicent Andrés Estellés

El següent guardó a lliurar-se fou el Premi Vicent Andrés Estellés de poesia, amb Jordi Valls Pozo com a guanyador amb una obra de títol suggeridor, *Pla 10 de l'espai exterior*. En representació del tribunal, la poeta Anna Gual va llegir una acta, signada també per Anna Ballbona, Jordi Marrugat, Ricard Mirabete i Pere Antoni Pons, que ressaltava "la voluntat de construir una posició poètica que parteix de l'experimentació contemporània per crear un univers singular". Valls, que sí que va poder estar present a l'acte, va fer una emotiva intervenció recordant el seu arrelament a Santa Coloma de Gramenet i el fet que un altre escriptor d'aquesta ciutat, Vicenç Llorca, va guanyar el Premi Octubre, l'any 1995.

"Em fa molta il·lusió perquè per a mi, Estellés sempre ha estat un poeta de referència", va dir Valls abans de dedicar el premi a "tots els co-

GUARDONS I JURATS. A les imatges de dalt, d'esquerra a dreta, Jordi Valls i Ramon Ramon en el seu discurs d'acceptació. Al costat, Àlex Matas recull el premi en presència del jurat, Antoni Martí. A sota, llegint les respectives actes, Anna Gual (poesia) i Borja Bagunyà (narrativa).

→ Iomencs i colomenques”. “Estem en un moment molt complicat a causa de la COVID-19, que ens matxuca a tots, però és el moment d'experimentar”, va assegurar. I va explicar que el títol de la seua obra estava basada en la pel·lícula *Pla 9 de l'espai exterior* (1956), d'Ed Wood, considerat un dels pitjors films de la història. Una referència d'aquelles que desperta la curiositat i les ganes de llegir. Finalment, el guardonat va llegir el poema “Bon dia” sobre la cèlebre dita de Josep Pla, qui deia que se sentia a casa allà on li contestaven amb aquesta frase. “Estic a casa meva”, va dir el guardonat. I va cloure el discurs amb un “Visca Estellés!”

Carmelina, els Borbons, dietari narratiu i fronteres

Com a prèvia del Premi Andròmina, la presentadora, Mireia Pérez, va recordar que el 1975 arreplegava aquest guardó Carmelina Sánchez-Cutillas per un llibre històric, *Matèria de Bretanya*. L'esment es produïa en el context de l'Any Carmelina Sánchez-Cutillas i del llibre es va llegir el fragment en el qual explicava el rebuig que el seu avi tenia per la nissaga borbònica: “(...) el sentia malparlar dels Borbons i deia que havien estat fati-

dics per a la nostra història. Per això a ciutat, a casa, tenia un retrat d'un d'ells, que li deien Felip d'Anjou, i, com es veu que havia estat el més bord el tenia penjat cap per avall”, escrivia l'autora. Potser en aquest punt convé explicar que, segons una teoria bastant plausible, el cronista local de Xàtiva, Carlos Sarthou, va traure la idea de capgirar el retrat del monarca en el museu municipal xatívi en una visita a la casa de l'avi de l'escriptora.

En nom del jurat que completaven Manuel Baixauli, Margarida Casacuberta, Marina Porras i Anna Punsoda, Borja Bagunyà va introduir el Premi Andròmina per a l'escriptor de Catarroja (Horta Sud) Ramon Ramon, destacant “la qualitat insubornable de l'escriptura” i la “consolidació d'un projecte dietaristic”, deia en referència als dos rellevants dietaris publicats per l'autor amb anterioritat, *Llum a l'atzucac* i *Dins del camp d'herba*. “Una narrativa alhora personal i col·lectiva”, va concloure. Comptat i debatut, el premi al també poeta suposa la introducció d'un gènere cruïlla en l'apartat de narrativa per l'obra *No sé què mor*, una continuació coherent, segons el jurat, de la producció precedent. I una escriptura amb un lirisme esmolat en la tasca com a poeta, igualment destacable: tan sols cal recordar com a pinzellada

que el nou guanyador de l'Andròmina va ser guardonat amb el Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians per *Simfonia per a un estat de coma* (2012).

En el seu discurs, Ramon Ramon va considerar un honor compartir guardó amb Sánchez-Cutillas i va agrair al jurat haver premiat un gènere minoritari com

el dietarisme. A continuació, va nomenar els esmentats Enric Tàrrega o Francesc Sellés i va invocar un article recent de Núria Cadenes que parlava de la se-

→

L'editor Eliseu Climent, llegint la carta de Jordi Cuixart.

El moment final de l'acte, amb la interpretació de *La Muixeranga*.

El president de les Corts, Enric Morera, dirigint-se al públic present.

→ gona fila a propòsit de les memòries de l'activista Toni Royo. “La gent que ha treballat tota la vida pel país sense esperar que se’ls premie o se’ls afa- lague”, va dir, el dic de contenció “contra els que volen anorrear-nos com a país i com a cultura”. “Com a escriptor”, va concloure, “vull contribuir a fer més llarga aquesta segona fila”. Un dels moments emotius del matí.

El Premi Joan Fuster d’assaig tancava l’aparat dels guardons, un preat reconeixement que va anar a parar a un especialista en literatura comparada, el barceloní Àlex Matas, amb un assaig, *Els marges dels mapes: una geografia desplaçada*, que segons el membre del jurat Antoni Martí “ajuda a repensar la idea de frontera”. Alhora que es tracta d’un assaig que, en contra del que és habitual en la literatura comparada, para atenció en autors encara en actiu. Sebastià Carratalà, Ferran

Garcia-Oliver, Mariona Lladonosa i Joan Safont eren els altres membres del jurat.

El premiat, complint una màxima que és quasi tradició en aquest guardó, va agrair veure el seu nom associat al de Joan Fuster. Matas va explicar que el seu llibre és “una reflexió feta des de la literatura sobre la frontera. Recordar-nos la omnipresència de les fronteres”. Fronteres de classe, de llengua o de gènere que “cal saber llegir”.

“Sense cultura no ens sortirem”

El temps de pandèmia i l’esforç per visualitzar el treball literari no van fer oblidar en tot cas el context polític, ben present a través de la intervenció indirecta del president d’Òmnium Cultural i la Federació Lull, Jordi Cuixart, el moment de ben llarg més carregat d’emocions contradictòries. En una carta enviada des de la presó, llegida per

l'editor Eliseu Climent, Cuixart va agrair als Premis Octubre la suspensió de l'edició anterior ("Gràcies per la solidaritat", escrivia) i assegurava que els guardons els tenia ben presents a cel·la. "Mig segle després, els premis, com l'editorial i la llibreria, són mirall d'uns països que no renuncien a res". Cuixart va demanar estar alerta davant els darrers atacs a la unitat de la llengua i va esmentar l'humanisme que donava sentit "a les últimes 1.106 nits", en referència al temps que dura el seu empresonament. "Perquè la repressió i el discurs de l'odi, així com l'emergència sanitària, ens recorden que sense cultura no ens en sortirem". La carta es tancava amb "visca els Octubre!" i un "endavant els Països Catalans".

Per acabar, el president de les Corts Valencianes, Enric Morera, principal autoritat política present (també en va donar suport el diputat de Cultura de la Diputació de València, Xavier Rius), va fer el discurs de tancament. Morera va recordar que els Octubre mai no ho havien tingut fàcil i que aquest esdeveniment sempre havia estat "un termòmetre del país", alhora que va reclamar "unitat i caminar junts" davant els atacs a la llengua i la cultura. Així mateix, va apostar per "enfortir el nostre espai de comunicació, de cultura i de llengua".

El president de les Corts va criticar en aquest sentit "el regne d'Espanya" per "continuar vulnerant la cooperació en l'àmbit audiovisual", en referència al blo-

queig a la reciprocitat i l'incompliment de la Carta europea de les llengües minoritàries. Finalment, va fer una crida als nostres governs perquè "per eixir de la crisi necessitem les nostres indústries culturals", anar a un model com el francès en el qual la cultura és el 8% del PIB. "La cultura és també la solució per eixir de la crisi", va concloure, abans de desitjar llarga vida als Octubre i que "continuen 50 anys més".

La Muixeranga, en una versió enregistrada, va tancar l'acte amb el limitat públic que permetien les condicions de seguretat i distància social posat dempeus. Un tancament que va mostrar la voluntat de resistència als embats. Cultura i reivindicació. Malgrat tot. ●